

CARA A UNHA GALICIA SUSTENTÁBEL

Propostas para unha Estratexia Galega
de Desenvolvemento Sustentábel

verdegaia

SUMARIO

1. INTRODUCCIÓN.....	3
2. DE QUE FALAMOS CANDO FALAMOS DE SUSTENTABILIDADE?.....	4
3. COMO É A GALICIA QUE QUEREMOS?.....	7
4. A INSUSTENTABILIDADE DA GALICIA DE HOXE.....	9
5. UNHA ESTRATEXIA GALEGA DE DESENVOLVEMENTO SUSTENTÁBEL PARA GALICIA.....	14
6. DEZ EIXOS DE ACCIÓN PARA UNHA GALICIA SUSTENTÁBEL.....	20

Verdegaia
Apartado 49. 15780 Santiago de Compostela
info@verdegaia.org

Data: Outubro de 2006

verdegaia é unha asociación ecoloxista galega sen ánimo de lucro, plural, democrática, apartidaria e independente, constituída co obxecto de contribuír desde Galicia para a defensa do ambiente e o avanza na transformación social e mundial en termos de sustentabilidade ecolóxica, xustiza social e paz. Foi fundada o 2 de Abril de 2006. Máis información en www.verdegaia.org

1. INTRODUCCIÓN

Este documento de posición da asociación ecoloxista Verdegaia pretende ser unha achega ao debate sobre a sustentabilidade en Galicia, en concreto ao debate arredor da Estratexia Galega de Desenvolvemento Sustentábel (EGDS) que, segundo anunciou a Consellería de Medio Ambiente e Desenvolvemento Sostíbel, encóntrase en proceso de elaboración. Este documento enmárcase na liña de traballo de Verdegaia de combinar a formulación de propostas coa presentación de críticas e de denuncias.

Presentámolo como unha proposta para a discusión coa cidadanía e coas institucións, co desexo de contrastar posicións e de suscitar unha discusión enriquecedora para toda a sociedade e útil para o avance cara a unha Galicia sustentábel. Unha das virtudes dos procesos de elaboración de estratexias para a sustentabilidade é precisamente o seu carácter de procesos de aprendizaxe colectiva a través da reflexión e o debate.

En beneficio da claridade conceptual, comezamos o documento explicando qué entendemos nós, como ecoloxistas comprometidos coa sustentabilidade ambiental, a equidade social e a paz, por desenvolvemento sustentábel ou sustentabilidade (preferimos éste último termo, aínda que neste documento utilizamos ambos como sinónimos). A partir da nosa interpretación da sustentabilidade, expomos como sería a Galicia que queremos, a Galicia cara a que, ao noso xuízo, habería que avanzar coa EGDS nas próximas dúas ou tres décadas. Un país que sería moi diferente ao actual, país que queremos deixar retratado, de forma sinxela, con algúns indicadores de sustentabilidade. É importante ter en mente o punto de partida, a realidade desde a que parte a EGDS, a realidade que ésta debe contribuír a transformar.

Os capítulos 5 e 6 do documento conteñen a parte máis propositiva. No 5 expomos como cremos que debería ser a EGDS para se converter nunha ferramenta decisiva para mudar a realidade, e non ser unha iniciativa governamental máis condenada a quedar en papel mollado, pensada máis para “facer que se fai” que para promover cambios. No capítulo 6, relativo ao contido da estratexia, salientamos dez eixos de acción, con cadansúas accións chave.

Para nós este é un documento aberto, que queremos mellorar coa colaboración doutras organizacións sociais, de políticos, de técnicos das Administracións, de científicos e, en xeral, de calquera cidadán ou cidadá. Por iso, agradecemos o envío de comentarios a esta proposta. Pódense dirixir ao apartado de correos 49 de Santiago de Compostela (CP 15780) ou ao enderezo de correo electrónico info@verdegaia.org.

2. DE QUE FALAMOS CANDO FALAMOS DE SUSTENTABILIDADE?

O concepto de desenvolvemento sustentábel ou de sustentabilidade, que aquí usamos como sinónimos, é susceptíbel de diversas interpretacións. Aínda que a definición contida no informe “O noso futuro común”, elaborado pola Comisión Mundial sobre Medio Ambiente e Desenvolvemento (a “Comisión Brundtland”)¹ é a máis difundida, téñense rexistrado unhas 300 definicións de desenvolvemento sustentábel ou sustentabilidade. Estas definicións son produto de visións diferentes do mundo, de distintas ideoloxías, de determinados valores e intereses.

En moitas ocasións, comprobamos como se usa o concepto de sustentabilidade cunha función meramente retórica, recorrendo a el mesmo para xustificar opcións ambientalmente prexudiciais. Como escriben Healy e Shaw, “dado que o concepto pon en tea de xuízo as prácticas establecidas e as relacións de poder existentes, hai forzas que non só queren evitar que atinxa importancia política, senón que, a causa de intereses creados de orde económica e política, pretenden impor determinadas interpretacións do mesmo”².

Consideramos importante aclarar cal é o noso xeito de entender a sustentabilidade, para así poder comprender mellor a nosa visión da Galicia sustentábel á que aspiramos e a natureza das propostas que defendemos de cara á elaboración da Estratexia Galega de Desenvolvemento Sustentábel.

En primeiro lugar, queremos salienta que a sustentabilidade ecolóxica que defendemos é de tipo forte. Esta visión avoga por manter intacto o capital natural, ao entender que non é xeralmente substituíbel polo producido pola especie humana. Polo tanto, cómpre evitarmos a súa deterioración.

O ámbito espacial de referencia para nós é o global, é o conxunto do planeta. A procura da sustentabilidade a escala galega debe converxer coa procura da sustentabilidade a escala global. Non queremos un país coas súas paisaxes moi ben coidadas mais con estilos de vida e formas de producir que supoñan a degradación doutros territorios e a alteración do clima global, un país que sustente o funcionamento da súa economía na importación masiva e crecente de recursos (combustíbeis fósiles, minerais, alimentos,...) e na apropiación dunha parte moi superior á que nos correspondería por poboación da capacidade de absorción de dióxido de carbono (CO₂) do planeta. Como afirma Jorge Riechmann, ““Ollos que non ven, corazón que non sente” non pode ser o lema dos movementos sociais críticos: pola contra, trátase de asumir responsabilidades. ¡Desenvolvemento sustentábel non pode ser exportación de insustentabilidade!”³.

O concepto de sustentabilidade co que nos identificamos comprende unha serie de elementos, entre os que destacamos os seguintes:

-A IMPORTANCIA DA AUTOLIMITACIÓN. O crecemento económico non pode sobrepassar os límites ambientais, non debemos esquecer que vivimos nun mundo con recursos

¹“Desenvolvemento sustentábel é aquel que satisfai as necesidades do presente sen comprometer a capacidade das xeracións futuras para satisfacer as súas propias necesidades”.

²Cita recollida en “Hacia un desarrollo sostenible para las autoridades locales”, editado pola Axencia Europea de Medio Ambiente.

³[“Sostenibilidad: algunas reflexiones básicas”](#). Jorge Riechmann. Instituto Sindical de Trabajo, Ambiente y Salud (ISTAS).

esgotábeis e cunha capacidade limitada de asimilar os impactos da actividade humana. Nun planeta finito, non é posíbel o crecemento material indefinido, a expansión continuada da produción e o consumo, sen degradar as condicións das que depende a vida. A escala global, a escala do planeta, xa superamos os límites ambientais, polo que é preciso facer un axuste ambiental da economía a nivel mundial.

-MÁIS ALÁ DO CRECEMENTO ECONÓMICO. Rexeitamos a asimilación entre desenvolvemento sustentábel e crecemento económico sustentábel ou sustentado. Estes dous conceptos claramente diferenciados a nivel académico non poden ser usados como análogos. O desenvolvemento sustentábel implica unha noción de benestar que inclúe tamén compoñentes non monetarias (calidade ambiental, cohesión social, saúde,...), que non aparecen refletidas nas oscilacións do Produto Interior Bruto. É posíbel o desenvolvemento sen crecemento do consumo de enerxía e de materias primas, sen destrución ambiental. É significativo que no Informe Brundtland non se usase a expresión "crecemento sustentábel".

-UN COMPROMISO FORTE COA EQUIDADE. É preciso repartir de forma xusta a riqueza e os beneficios e os custos ambientais para que, sen superar os límites ambientais, todas as persoas teñan a posibilidade de gozaren dunha vida saudábel e confortábel. A equidade humana ten dúas dimensións: xeracional (entre países, clases sociais, sexos e razas) e interxeracional (entre as xeracións actuais e as futuras). Este compromiso coa equidade humana implica, por unha banda, unha importante redistribución, especialmente entre o Norte enriquecido e o Sur empobrecido e, pola outra, pensarmos no futuro, termos visión a longo prazo. Á xustiza humana cómpre engadir a xustiza interespecífica (entre a especie humana e o resto das especies). Debemos deixar espazo para que poidan vivir os seres vivos non humanos que comparten connosco o planeta. Non somos nin os únicos nin os derradeiros habitantes do planeta.

-SUFICIENCIA E EFICIENCIA. A eficiencia, facer o mesmo con menos cantidade de enerxía e recursos, é necesaria pero non é suficiente. Non abonda con tecnoloxías máis eficientes, son precisos tamén cambios estruturais e de valores sociais que leven á suficiencia, á moderación, á renuncia ao consumismo. Como sinala a Axenda 21, "para lograr un desenvolvemento sustentábel requíranse eficiencia na produción e cambios no consumo para optimizar os recursos e minimizar a xeración de residuos"⁴. Precisamos unha revolución da suficiencia e a eficiencia.

-PARTICIPACIÓN SOCIAL PROFUNDA. A sustentabilidade só en parte é un asunto de carácter científico-técnico. O saber científico-técnico debe ser tido en conta, mais é "neutro", é dicir, pode ser empregado con finalidades diferentes⁵. Por iso, e como acreditamos nunha democracia participativa, achamos necesaria unha participación social ampla e profunda para decidir as políticas para a sustentabilidade. Particularmente importante nos parece reforzar a influencia no proceso decisorio das organizacións sociais que defenden intereses non representados e dificilmente representábeis (organizacións ecoloxistas, asociacións veciñais, ONGDs,...). A participación social supón un exercicio de responsabilidade e implicación cidadá vital

⁴Sección 1, capítulo 4 do Programa 21.

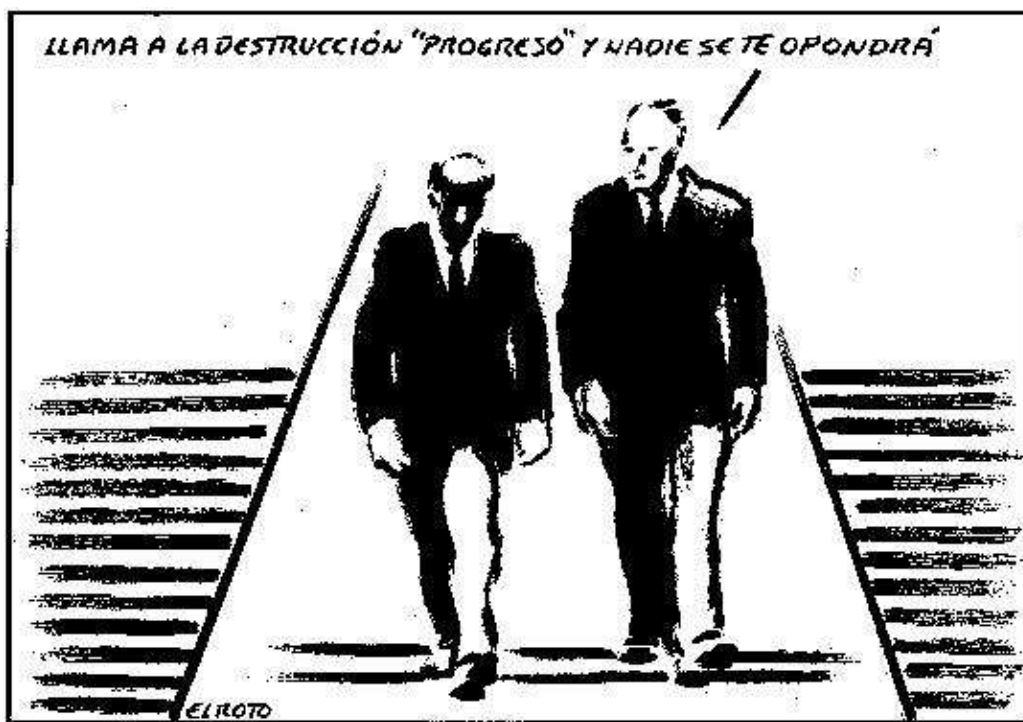
⁵Hai que considerar a ciencia na súa xusta medida, é dicir, un saber "inferior" que só pode dar respostas limitadas, puntuais e que non pode guiar na súa totalidade tanto o coñecemento humano como a súa repercusión material. Cómpre unha filosofía e unha ética como coñecemento máis elevado por riba de posíbeis aspiracións totalitarias e omnipotentes da ciencia.

para o éxito na procura da sustentabilidade, por canto através dela a cidadanía se apropia do proxecto.

-TRES COMPOÑENTES: ECOLÓXICA, ECONÓMICA E SOCIAL. A sustentabilidade procura combinar valores ecolóxicos, económicos e sociais. Esta combinación é contingente, incerta, e debe ser decidida democraticamente.

Aínda que sexa un concepto a miúdo prostituído e obxecto de interpretacións dispares, sustentabilidade, tal e como o entendemos, está lonxe de ser un concepto pouco relevante, que non supoña mudanzas de fondo calado. Como sinala Michael Jacobs, "en realidade pode distinguirse moi claramente de obxectivos económicos máis convencionais, por canto non se basea simplemente nos intereses estreitamente financeiros da xeración actual de consumidores ricos do mundo"⁶.

Ollamos a transición cara á sustentabilidade coma un proceso dinámico e aberto de cambio profundo cara a novas formas de producir, consumir e distribuír.

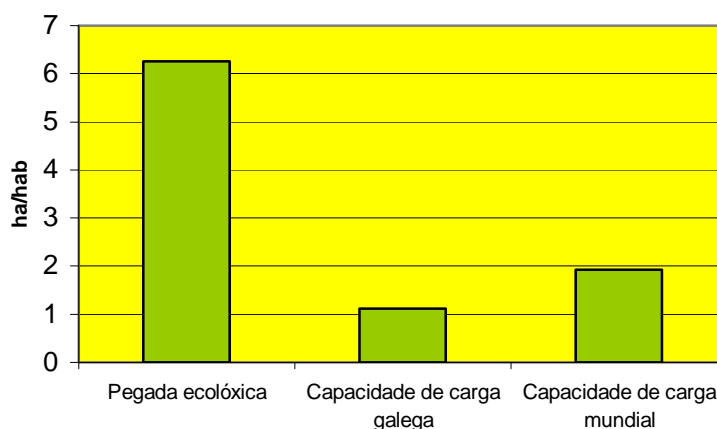
⁶La economía verde. Medio ambiente, desarrollo sostenible y la política del futuro". FUHEM, Icaria (1996).

3. COMO É A GALICIA QUE QUEREMOS?

De acordo co concepto de sustentabilidade que defendemos, a Galicia que queremos desde a asociación ecoloxista Verdegaia, a visión da Galicia que debería perseguir a Estratexia Galega de Desenvolvemento Sustentábel (EGDS), tería estas cinco características principais: con menos déficit ecolóxico, ecoeficiente e limpa, cun territorio ben coidado, socialmente xusta e economicamente próspera.

-CON MENOS DÉFICIT ECOLÓXICO. O déficit ecolóxico dun país defínese como a diferenza entre a superficie que se estima precisa para producir os recursos que consome e asimilar os residuos que xera, é dicir, a súa pegada ecolóxica, e a superficie propia, a súa capacidade de carga. A nosa pegada ecolóxica é de 17,1 millóns de hectáreas, o que, tendo en conta que a superficie galega é de 3,04 millóns de hectáreas, supón un exceso de demanda de 14 millóns de hectáreas⁷. Para sustentar o estilo de vida e o modo de produción dun país coma o noso, no suposto de que se xeralizase a todos os países do mundo, farían falla 3 planetas como a Terra.

Déficit ecolóxico en ha/hab de Galicia (sen biodiversidade)

Podería ser aceptábel que Galicia tivese un certo déficit ecolóxico, ao se tratar dun país densamente poboado e carente dalgúns recursos que debe importar, mais o noso déficit ecolóxico actual é moi alto e debe reducirse progresivamente, ao igual que o doutros países do chamado Primeiro Mundo. Isto implica o rexeitamento dunha Galicia consumista e produtivista que “exporte insustentabilidade”.

-ECOEFICIENTE E LIMPA. Unha Galicia que produza, transporte mercadorías e persoas, consuma enerxía e auga, de forma eficiente, tirando a máxima produtividade posíbel dos recursos naturais.

Unha Galicia que minimize a xeración de residuos sólidos, de emisións á atmosfera e de augas residuais. Cunha calidade alta das augas mariñas e continentais e da atmosfera,

⁷ “Desarrollo sostenible y huella ecológica. Una aplicación a la economía gallega”. Federico Martin Palmero (editor). Editorial Netbiblo.

sen contaminación acústica, sen solos contaminados, para garantir un ambiente saudábel para as persoas e propicio para as actividades económicas máis dependentes da calidade do ambiente. Un país desnuclearizado capaz de atender a súa demanda enerxética con renovábeis.

-CUN TERRITORIO BEN COIDADADO E RICA EN BIODIVERSIDADE. Unha Galicia que non maltrate o seu territorio, no que éste se use a favor dunha elevada calidade de vida dos seus habitantes e de forma que se conserve e recupere a biodiversidade (diversidade xenética, de especies, de hábitats). Na que tamén haxa xustiza interespecífica.

Un país sen urbanización dispersa e incontrolada, cun medio rural vivo, sen a praga dos lumes forestais, con cidades e vilas máis habitábeis, co seu rico patrimonio natural e cultural preservado e valorizado. Unha Galicia libre de transxénicos.

-SOCIALMENTE XUSTA. Unha Galicia sen pobreza, con emprego de calidade e con bos servizos públicos (educación, sanidade, transporte, atención á infancia e aos maiores,...). Con igualdade de oportunidades entre homes e mulleres. Que teña tamén en conta os intereses das xeracións futuras.

Unha Galicia sen desigualdades territoriais internas que demande cohesión territorial a nivel español e europeo. E que contribúa a unhas relacións Norte-Sur xustas, a través das políticas públicas (económica, de cooperación, de inmigración,...), dos hábitos de consumo e das actividades económicas, incluídas as de empresas de capital galego no exterior.

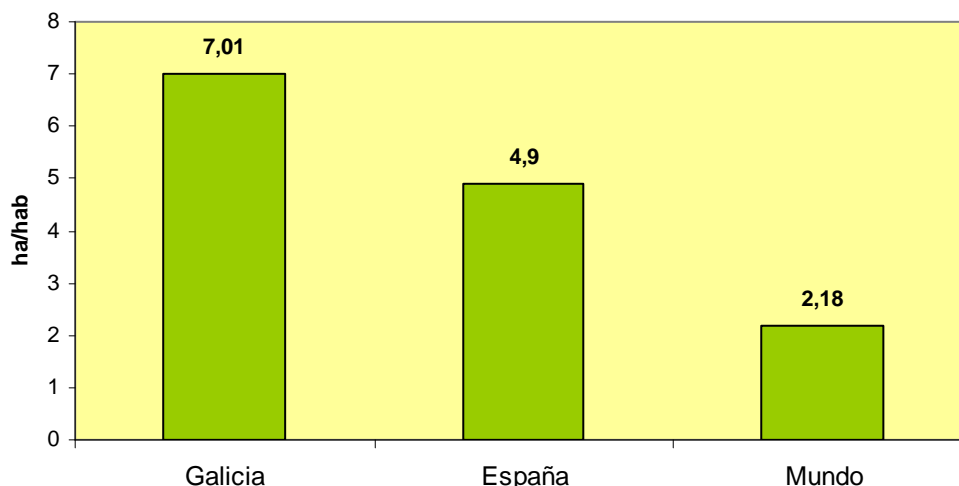
-ECONOMICAMENTE PRÓSPERA. Unha Galicia que mellore a súa calidade de vida sen dar lugar á deterioración ambiental (tanto dentro como fóra das súas fronteiras), capaz de aproveitar plenamente o seu capital natural dentro dos límites da sustentabilidade ecolóxica e en beneficio propio. Unha país aberto aos intercambios económicos co resto do mundo, mais que dea prioridade á produción e ao consumo locais e á diminución da súa dependencia enerxética externa (petróleo, gas natural, carbón). Que mellore a súa competitividade sen degradar as condicións ambientais e sociais, incrementando a produtividade no uso dos recursos naturais.

Unha Galicia innovadora e cunha forte penetración das tecnoloxías da información e a comunicación.

4. A INSUSTENTABILIDADE DA GALICIA DE HOXE

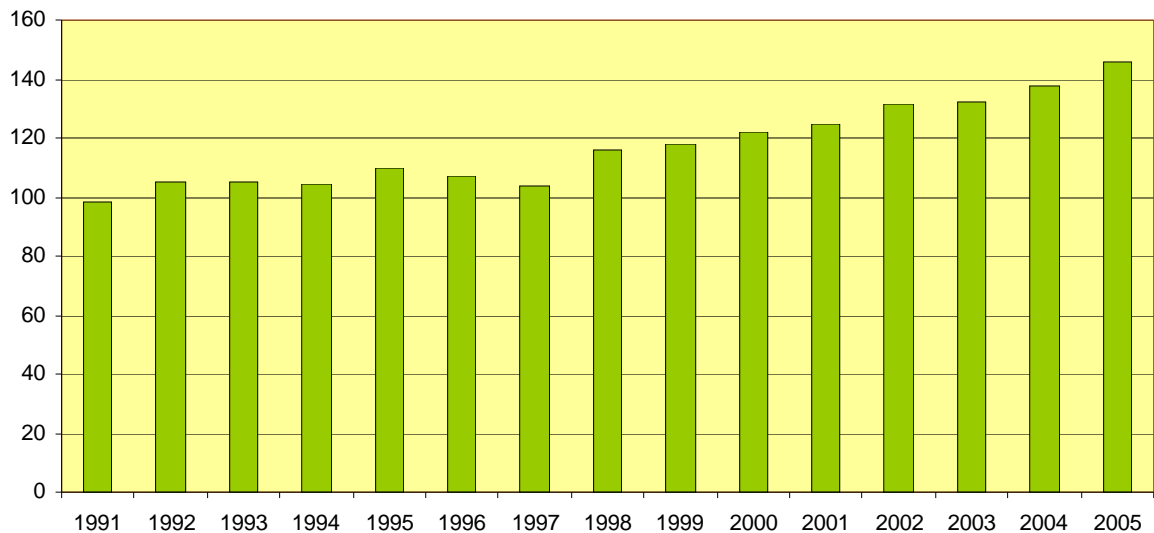
Galicia é un país insustentábel, e éo cada vez máis. Seleccionamos algúns indicadores de sustentabilidade que, sen a pretensión de ofrecer un retrato completo da realidade, para o que sería preciso un conxunto moito máis amplo de indicadores, chaman a atención sobre algúns aspectos especialmente destacábeis da Galicia insustentábel de hoxe.

-PEGADA ECOLÓXICA. A pegada ecolóxica é un indicador sintético de sustentabilidade que estima o espazo de terra e de auga necesario para producir os recursos que necesita un país e para absorber os residuos que xera. O feito de que a nosa pegada ecolóxica sexa tan alta, mesmo superior á do conxunto de España, explícase, en grande medida, polas emisións de dióxido de carbono (CO₂) das centrais térmicas das Pontes (ENDESA) e de Meirama (UNIÓN FENOSA). Unha parte da súa produción eléctrica consévese en Galicia e outra expórtase.

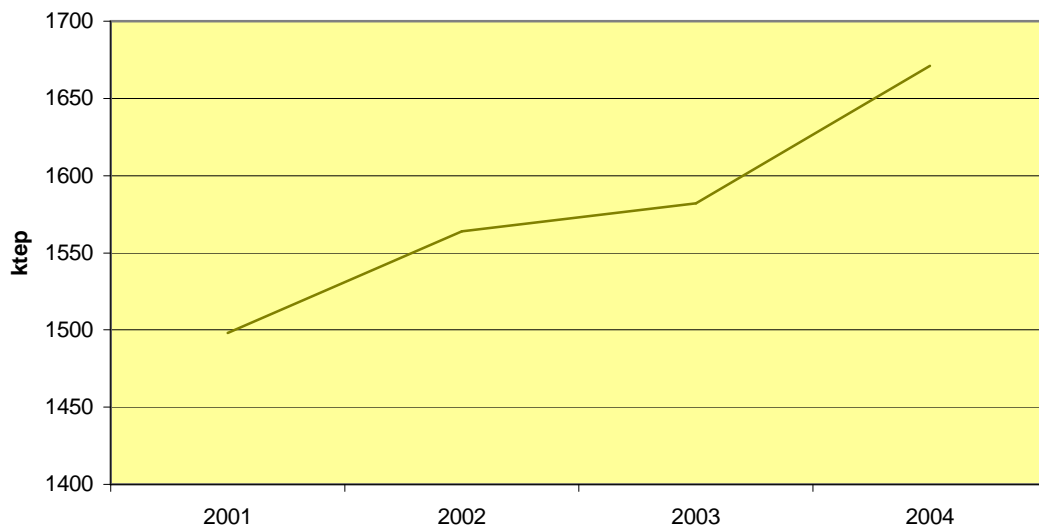
Fonte: "Desarrollo sostenible y huella ecológica". Federico Martín Palmero, Departamento de Análise Económica e Administración de Empresas da Universidade da Coruña (editor). Editorial Netbiblo (2004).

-EMISIÓN DE GASES DE EFECTO INVERNADOIRO. As emisións galegas de gases causantes do cambio climático non deixaron de medrar desde 1990, ano base do Protocolo de Quioto, especialmente no transporte. Hoxe xa triplicamos o límite de aumento das emisións fixado polo Protocolo de Quioto para o conxunto do Estado español no horizonte 2008-2012. Alén de sermos un dos países de Europa onde máis medran as emisións, temos unhas emisións medias por habitante moi altas (15 toneladas en 2005), mesmo superiores ás españolas e ás europeas. Esta diferenza é debida ás enormes emisións CO₂ das centrais térmicas de carbón das Pontes e de Meirama.

Fonte: Revista Worldwatch e Departamento de Medio Ambiente de CCOO, baseándose en fontes oficiais.

-CONSUMO DE ELECTRICIDADE. O consumo bruto⁸ de electricidade en Galicia e no conxunto de España non deixa de medrar ano tras ano, mesmo a ritmos superiores aos do crecemento económico, o que é sinal da baixa eficiencia enerxética. Ademais, hai que ter en conta que só o 35,9 % da electricidade producida en Galicia é de orixe renovábel⁹, sendo o carbón, de importación ou autóctono, a principal fonte de electricidade.

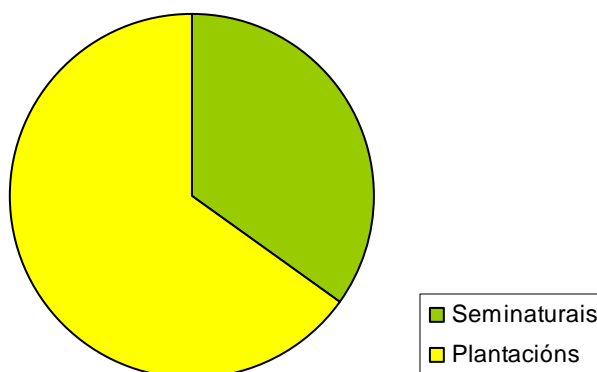

Fonte: Balance enerxético de Galicia 2004. Instituto Enerxético de Galicia (INEGA).

⁸ Inclúese o consumo en bombeo.

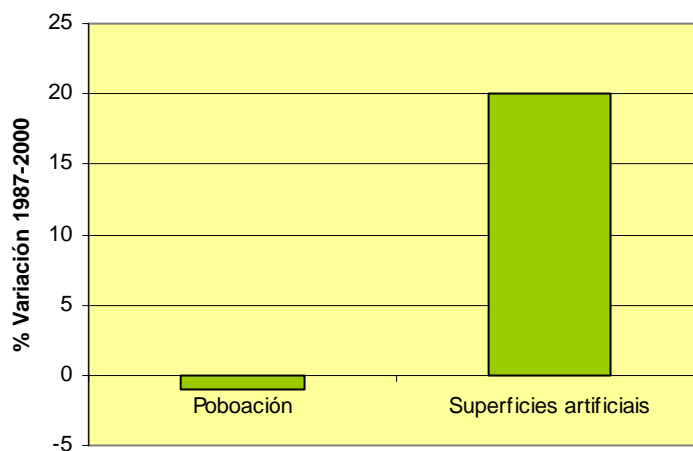
⁹ No ano 2004. Considérase como renovábel a hidráulica, a minihidráulica, a eólica, a xerada en centrais de biomasa e outros residuos da biomasa.

-GRAO DE NATURALIDADE DOS BOSQUES. Contrariamente á crenza xeral, en Galicia hai poucos bosques e moitas plantacións forestais, como resultado de décadas de política forestal produtivista á medida dos intereses das industrias de trituración da madeira (celulosas, taboleiros). O 65% da superficie arborizada da nosa terra non son verdadeiros bosques senón plantacións, en moitos casos moi vulnerábeis aos lumes e cunha deficiente xestión desde o punto de vista ecolóxico.

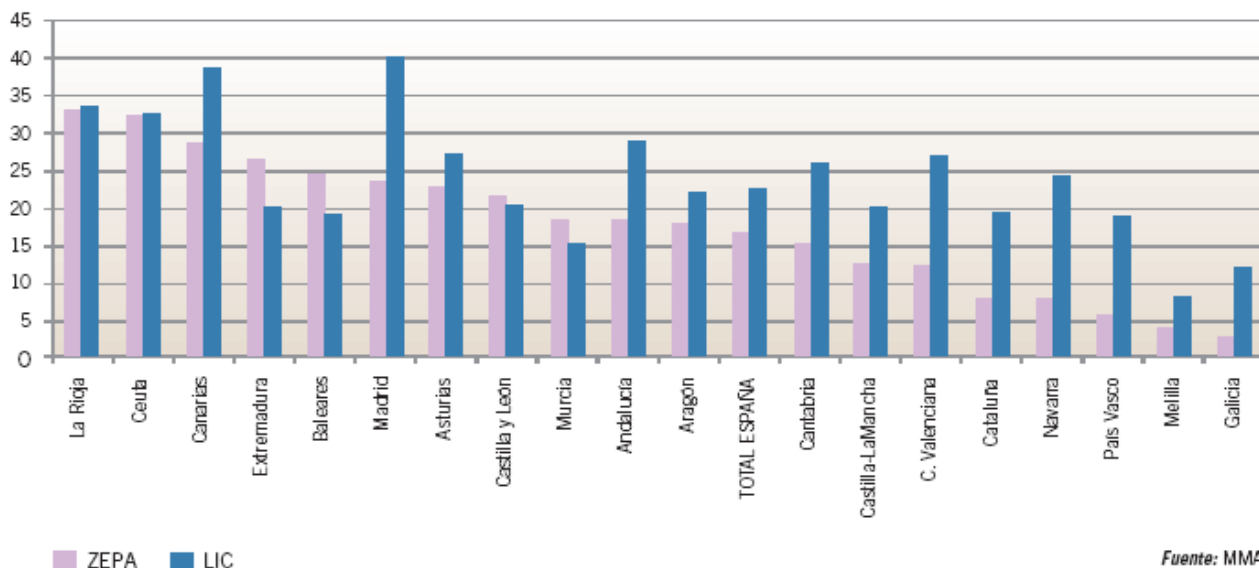
Fonte: O monte galego en cifras. Dirección Xeral de Montes da Xunta de Galicia (2001)

-SUPERFICIE ARTIFICIALIZADA. No período 1987-2000 as superficies artificializadas foron as que experimentaron unha maior variación, medrando case un 20%, un aumento que semella moi relevante en termos históricos. A principal causa deste incremento foi a construción de infraestruturas de transporte, que á súa vez favorecen o crecemento urbanístico disperso para primeira ou segunda residencia. Entre 1990 e 2000, a poboación medrou o 3,5% en Europa e a superficie artificializada nun 13,8%, mentres que en España os aumentos respectivos foron do 4,3% e do 25,4%.

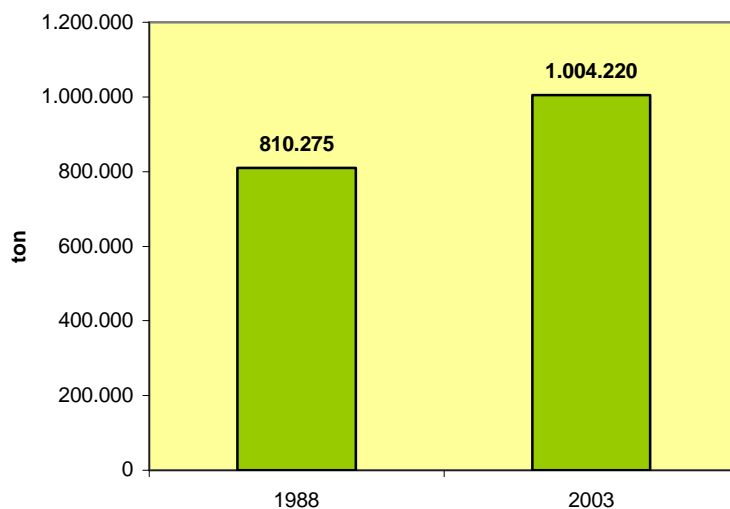
Fonte: Instituto Nacional de Estadística e “Cambios de ocupación del suelo en España: implicaciones para la sostenibilidad” Observatorio de la Sostenibilidad en España (2006).

-REDE NATURA 2000. Galicia está á cola de España en porcentaxe de superficie terrestre que forma parte da Rede Natura 2000 (Lugares de Interese Comunitario e Zonas de Especial Protección das Aves). Alén diso, os espazos galegos Natura 2000 adoitan carecer de planos de xestión e son obxecto a miúdo de agresións ambientais.

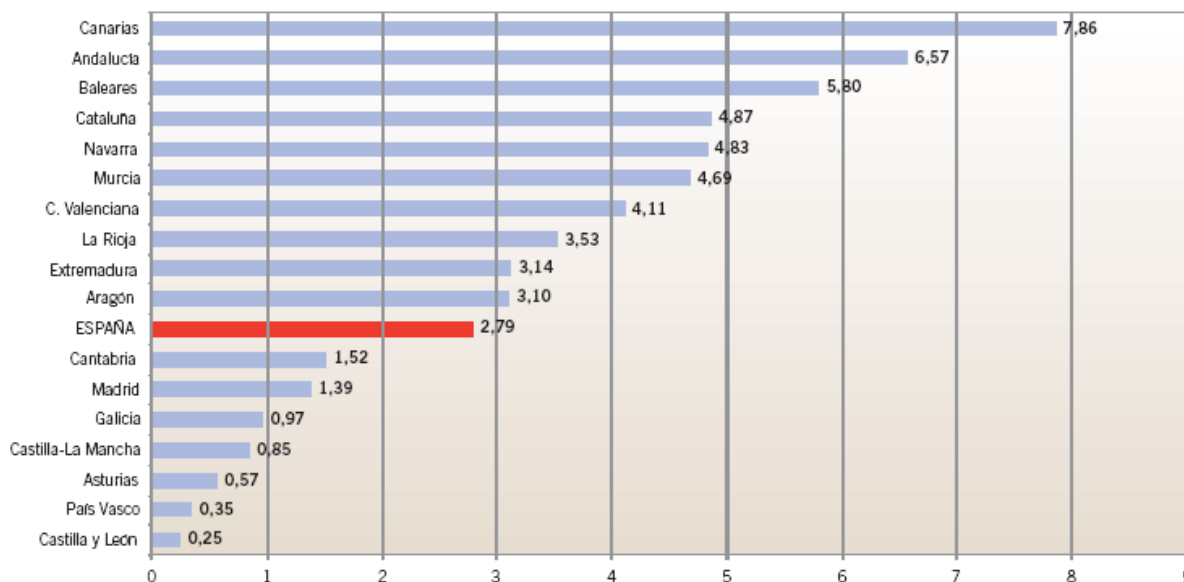
Fonte: Gráfico extraído de “Perfil ambiental de España 2006”. Ministerio de Medio Ambiente.

-PRODUCCIÓN DE RESIDUOS URBANOS. Entre 1998 e 2003, a xeración de lixo incrementouse nun 23% na nosa terra. O forte crecemento da produción de lixo é un sinal de ineficiencia no uso dos recursos naturais. Para a sustentabilidade é máis importante a redución cá reciclaxe, pero practicamente non se está a facer nada desde as diferentes administracións para prevenir a xeración de lixo.

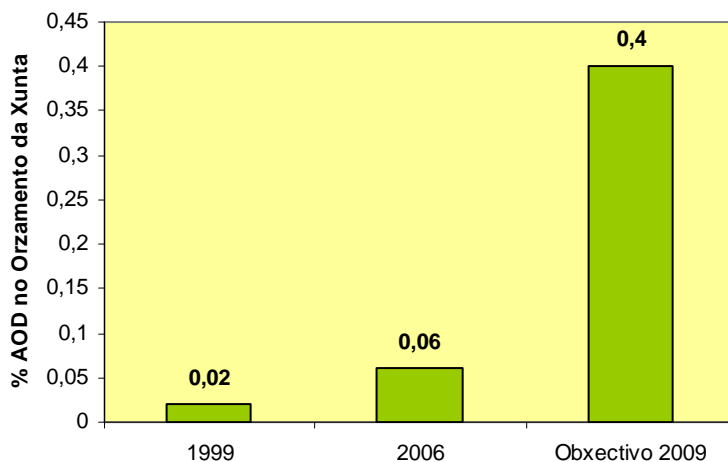
Fonte: Consellería de Medio Ambiente da Xunta de Galicia

-AGRICULTURA ECOLÓXICA. O fomento da produción e consumo de alimentos de agricultura ecolóxica é unha das chaves do desenvolvemento rural sustentábel. A porcentaxe de superficie de agricultura ecolóxica en relación coa superficie agraria utilizada total é moi baixa no noso país, como se ve no gráfico seguinte, con datos de 2004. Porén, segue sen haber un plano con obxectivos cuantitativos para impulsar decididamente a produción e o consumo en Galicia de alimentos ecolóxicos.

Fonte: Gráfico extraído de “Perfil ambiental de España 2006”. Ministerio de Medio Ambiente.

-AXUDA OFICIAL AO DESENVOLVEMENTO (AOD). A AOD é un dos instrumentos para a diminución das desigualdades Norte-Sur, o que é un requisito fundamental para avanzar cara a sustentabilidade global. A AOD da Xunta é escasa e de baixa calidade, estando moi lonxe do 0,7. O Plano Director de Cooperación Galega (2006-2009) para o Desenvolvemento(2006-2009) é un esperanzador paso adiante. De se cumprir, a calidade da cooperación galega mellorará substancialmente e atinxirá o 0,4% do orzamento autonómico en 2009.

Fonte: Xunta de Galicia

5. UNHA ESTRATEXIA GALEGA DE DESENVOLVEMENTO SUSTENTÁBEL

“Cómpre actuarmos con prudencia na xestión e ordenamento de todas as especies vivas e todos os recursos naturais conforme aos preceptos do desenvolvemento sustentábel ... É preciso modificarmos as actuais pautas insustentábeis de produción e consumo en interese do noso benestar futuro e no dos nosos descendentes.

Non debemos escatimar esforzos por liberarmos a toda a humanidade, e nomeadamente aos nosos fillos e netos, da ameaza de viviren nun planeta irremediabelmente danado polas actividades da especie humana, e cuxos recursos xa non abonden para satisfacer as súas necesidades”.

Declaración do Milenio das Nacións Unidas (resolución 55/2 da Asemblea Xeral)

A sustentabilidade non pode ser un plan ou unha estratexia máis. Debe ser un eixo de referencia transversal, polo que a Estratexia Galega de Desenvolvemento Sustentábel (EGDS) debe ocupar un lugar central na acción de goberno. A asociación ecoloxista Verdegaia non quere unha EGDS para que todo siga máis ou menos igual. Demanda unha EGDS ambiciosa, realista e efectiva.

A Xunta de Galicia presentou a “Estratexia Galega de Desenvolvemento Sostíbel”¹⁰ en xuño de 2005, en plena campaña das pasadas eleccións autonómicas, o que non pode ser interpretado máis que como un simple xesto electoralista. Entre as graves carencias deste documento, cómpre salientar e escasa participación social na súa elaboración, o cativo respaldo político que recibiu dentro da Xunta (como evidenciou a ausencia do Presidente da Xunta e do conxunto dos conselleiros na súa presentación), a debilidade da súa aposta pola sustentabilidade ecolóxica e un deficiente sistema de indicadores para a avaliación e seguemento da Estratexia. O actual Goberno galego, a través da Consellería de Medio Ambiente e Desenvolvemento Sostíbel, segundo anunciou publicamente e informa na súa web, está a revisar a Estratexia aprobada polo Goberno anterior.

Para que a Estratexia sexa un instrumento decisivo para avanzar cara a sustentabilidade, e non só a nivel galego senón tamén global, coidamos fundamental ter en conta as seguintes consideracións metodolóxicas: ligazón coa Axenda 21, reforzo mutuo coa Estratexia Europea de Desenvolvemento Sustentábel, dimensión externa sólida, visión a longo prazo, transparencia e participación social intensa, compromiso político forte, integración sectorial, implicación dos concellos e as deputacións provinciais, obxectivos concretos, indicadores adecuados e avaliación e seguemento rigorosos.

-LIGAZÓN COA AXENDA 21. A Axenda 21¹¹ tense popularizado algo nos últimos anos na súa aplicación ao ámbito local, tamén en Galicia, onde se iniciaron os primeiros procesos de Axenda 21 local en 2001. Porén, a Axenda 21 -tamén denominada Programa 21- vai máis alá do ámbito local. De feito, só dedica un dos seus 40 capítulos ás iniciativas das autoridades locais.

A Axenda 21 foi aprobada na Conferencia das Nacións Unidas (NNUU) sobre Medio Ambiente e Desenvolvemento (Rio de Janeiro, 1992) como un Plano de Acción. Propón

¹⁰ http://medioambiente.xunta.es/estratexia_ds.jsp

¹¹ <http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/index.htm>

accións en ámbitos diversos e establece nove grupos principais cuxa participación é vital para avanzar cara á sustentabilidade: a muller; a infancia e a mocidade; os pobos indíxenas; as organizacións non gobernamentais (ambientalistas, sociais,...); as autoridades locais; os/as traballadores/as e os sindicatos; o comercio e a industria; a comunidade científica e os/as labregos/as.

A Axenda 21 introduciu o concepto das estratexias nacionais de desenvolvemento sustentábel como medio de integrar os obxectivos económicos, sociais e ambientais nun plano de acción enfocado estratexicamente. O plano para a implementación do Programa 21 adoptado polas NNUU fixou o ano 2002 como a data límite para que todos os países formulasen as súas estratexias. Porén, algúns estados, entre eles o español, aínda carecen de estratexias para a sustentabilidade.

A aplicación da Axenda 21, a nivel global, e en particular no noso país, ten sido escasa¹², a pesar de se tratar dun documento, en teoría, asumido polos gobernos. Aínda que a Axenda 21 pode ser obxecto de críticas importantes desde unha perspectiva ecoloxista, consideramos que se trata dun marco de referencia ineludíbel que debe ser tido en conta na elaboración da EGDS, así como o Plano de Implementación¹³ aprobado no Cumio Mundial das NNUU sobre Desenvolvemento Sustentábel (Johannesburg, 2002).

-REFORZO MUTUO COA ESTRATEXIA EUROPEA DE DESENVOLVEMENTO SUSTENTÁBEL.

A Estratexia Europea de Desenvolvemento Sustentábel (EEDS), aprobada en 2001, vén de ser revisada polo Consello de Xefes de Estado e de Goberno da UE en xuño deste ano. A pesar das súas carencias, a EEDS é, como a Axenda 21, un marco que debe ser tomado en consideración á hora de elaborar a EGDS. Desde Verdegaia achamos que as estratexias europea e galega deben reforzarse mutuamente, especialmente naqueles aspectos máis avanzados para un país coma o noso: loita contra as alteracións climáticas, transporte sustentábel, implementación da Rede Natura 2000, promoción da ecoinnovación, incremento da axuda oficial ao desenvolvemento dos países empobrecidos,...

O anterior aplícase tamén á futura Estratexia Española de Desenvolvemento Sustentábel, no caso de que for aprobada¹⁴. Non debemos limitarnos ao papel de simples receptores das estratexias europea e española. É desexábel que as institucións e a sociedade galegas acheguen a perspectiva da nosa terra nos procesos de elaboración e/ou revisión destes documentos pois, como é obvio, ambas as dúas teñen unha incidencia notábel sobre o noso país.

¹² Isto non é só unha crítica ecoloxista, senón unha constatación das propias Nacións Unidas. Así, nun informe do Secretario Xeral da ONU sobre a execución do Programa 21 presentado antes do Cumio de Johannesburg pode lerse o seguinte: “Após a CNUMAD, as pautas de consumo e produción insustentábeis que ameazan o sistema natural de sustentación da vida non mudaron dunha forma significativa. Os sistemas de valores que refliten estas pautas son forzas propulsoras chave que determinan a utilización dos recursos naturais. Aínda que non é fácil introducir as mudanzas necesarias para que a sociedade adopte pautas de consumo e produción sustentábeis, hai que facelo canto antes”.

¹³ http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/WSSD_PlanImpl.pdf

¹⁴ Ao partillaren un mesmo marco xeográfico e manteren relacións cada vez máis intensas en todas as ordes, especialmente entre zonas como Galicia e o norte de Portugal, parece mesmo razoábel que, alén de estratexias a nivel da UE e de España, houbese unha estratexia de ámbito ibérico, da mesma forma que hai unha nórdica (Noruega, Suecia, Finlandia, Dinamarca, Islandia), e mesmo unha común que abranguese Galicia e o norte de Portugal (a promoción da A21L no marco do Eixo Atlántico pode ser vista como un antecedente).

-DIMENSIÓN EXTERNA SÓLIDA. A EGDS debe garantir que a procura da sustentabilidade a nivel galego contribúa á sustentabilidade global, polo que considerará os impactos, tanto a nivel interno como externo, de todas as políticas. Trátase de incorporar o obxectivo de asumir as nosas responsabilidades internacionais -recoñecido formalmente na Declaración da UE relativa aos principios orientadores do desenvolvemento sustentábel- no sentido de promover a sustentabilidade global, na medida das nosas responsabilidades, e de asegurar a coherencia das políticas galegas coa sustentabilidade global e co cumprimento de compromisos asumidos internacionalmente como, por exemplo, o Protocolo de Quioto. Trátase dunha cuestión de grande importancia, que conleva implicacións de fondo calado¹⁵.

A Galicia sustentábel á que aspiramos só é posíbel e desexábel no contexto dun mundo radicalmente diferente ao actual, no que as sociedades consumistas do Norte global -de cuxo grupo forma parte, sen dúbida, o conxunto da sociedade galega, aínda que non figure entre as máis consumistas- non baseen o seu benestar, en boa medida, na “exportación de insustentabilidade”, na apropiación de parte do “espazo ambiental” (recursos naturais, capacidade de asimilación de dióxido de carbono) necesario para mellorar condicións de vida nas sociedades empobrecidas do Sur sen superar os límites ambientais.

Da mesma forma que temos a obriga ética de contribuírmos a reducir a enorme débeda ecolóxica do Norte enriquecido co Sur empobrecido, é preciso evitarmos situacións de “importación de insustentabilidade” que se dan no noso país, nomeadamente no relativo á produción e exportación de electricidade ao resto de España.

-VISIÓN A LONGO PRAZO . A EGDS debe basearse nunha visión a longo prazo construída sobre un acordo social e político o máis amplo posíbel . Debe superar o inmediateismo, ligar o curto prazo co medio e o longo prazo, implementar nocións de equidade interxeracional.

Propomos que o prazo de execución da EGDS sexa de 25 anos, con revisións, como moito, cada 4 anos. A pretensión non sería atinxir a sustentabilidade nos próximos 25 anos, senón cumprir as metas e obxectivos contemplados na Estratexia para nos achegarmos á sustentabilidade.

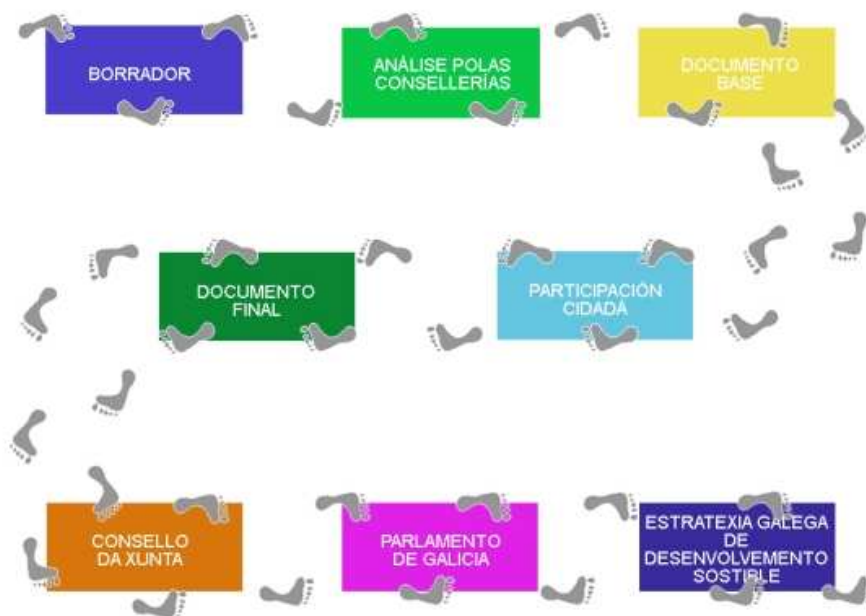
-TRANSPARENCIA E PARTICIPACIÓN SOCIAL INTENSA. A apropiación social da EGDS é unha das claves do seu éxito. Para iso cómpre estimular desde a Xunta a participación da cidadanía, tanto da organizada (en asociacións ambientais, sindicatos, asociacións de veciños,...) como da non organizada, tanto na elaboración da estratexia como na súa implementación e seguemento. Só así a EGDS poderá ser obxecto do amplo respaldo social de que precisa e será posíbel o compromiso activo da cidadanía no seu desenvolvemento.

Unha das vías de participación social na elaboración e seguemento da Estratexia prevista pola Consellería de Medio Ambiente e Desenvolvemento Sostíbel é o Consello Galego de

¹⁵ O avance das políticas ambientais está posibilitando algunhas melloras parciais do estado do medio ambiente no conxunto da UE. Porén, os gobernos da UE, entre eles o español e o galego, non están actuando para diminuír os danos ambientais causados pola actividade económica dos seus países fóra dos seus territorios e da UE. O consumo por habitante de recursos naturais en Galicia e no conxunto da UE está por riba do ecoloxicamente sustentábel. Grande parte deses recursos proceden do exterior das nosas fronteiras, que é onde fica o impacto socioambiental da súa produción e/ou transformación.

Medio Ambiente e Desenvolvemento Sostíbel. Porén, o novo deseño deste órgano consultivo, aínda que mellora nalgúns aspectos o anterior, non favorece na medida necesaria a participación social, a través do fortalecemento do seu papel, capacidade e independencia¹⁶. O novo Goberno autonómico mantén, en grande medida, a aposta do anterior por un Consello “gubernamental”, a pesar de que foi identificado como un dos factores de éxito destes Consellos a ausencia neles de membros do Goberno ou a súa presenza só coma observadores¹⁷. A reforma realizada do Consello é un mal sinal sobre as intencións da Consellería de Medio Ambiente a respecto da promoción da participación social na EGDS. Por outro lado, a Consellería semella ignorar o Consello Económico e Social (CES) na elaboración e seguemento da EGDS, malia ser o principal órgano consultivo da Xunta.

Tampouco é positivo o feito de que a Consellería de Medio Ambiente prevea iniciar a fase de participación cidadá unha vez que o documento base da EGDS estea concluído, e non na fase de borrador inicial. Isto posibilitaría unha maior influencia social na redacción da Estratexia. Ademais, a participación debería conlevar o acceso a posíbeis informes e estudos preparados ou encargados pola Xunta de cara á elaboración da EGDS.

Proceso de elaboración da EGDS previsto pola Consellería de Medio Ambiente e DS

O proceso de elaboración da EGDS, do que non se coñece publicamente ningún cronograma, alén da vía de participación formal (Consello de Medio Ambiente) prevé outra informal “articulada a través de instrumentos complementarios, entre os que podemos destacar a teleparticipación, consultas temáticas”. Entre os instrumentos deberían incluírse a celebración de xornadas comarcais ou supracomarcais, de xornadas

¹⁶ Pódese ler a valoración de Verdegaia sobre o novo Consello Galego de Medio Ambiente e DS en http://www.verdegaia.org/index.php?option=com_content&task=view&id=39&Itemid=9

¹⁷ [Sustaining Sustainability, a benchmark study on national strategies towards sustainable development and the impact of councils in nine EU member states](#). Estudo de *European Environment and Sustainable Development Advisory Councils*.

temáticas, e dunha conferencia galega para a sustentabilidade, a xeito de foros para o debate sobre a sustentabilidade e a EGDS.

-COMPROMISO POLÍTICO FORTE. A EGDS non debe ser considerada na práctica coma un plano dunha Consellería, a de Medio Ambiente, moito menos aínda coma unha iniciativa de técnicos dunha Dirección Xeral, a do Desenvolvemento Sustentábel. É un risco ao que, sen dúbida, contribúe o feito de que a Estratexia sexa impulsada por unha Consellería e non pola Presidencia da Xunta, a diferenza do acontecido noutros países¹⁸.

A sustentabilidade é un proceso político que require decisións chave e que abrangue toda a acción de goberno. O liderado desde o nivel máis alto do Goberno é fundamental, para garantir a coherencia e para resolver os inevitábeis conflitos entre áreas do goberno, polo que entendemos que é preferíbel que a EGDS se vencelle directamente á Presidencia da Xunta, a través da creación dunha Secretaría da Sustentabilidade e dun Comité interdepartamental para a Sustentabilidade. Outra posibilidade sería a creación dunha Vicepresidencia para a Sustentabilidade, sempre e cando puidese exercer influencia real sobre todo o Goberno e mantivese unha ligazón moi estreita coa Presidencia. Deixar o liderado da EGDS en mans da Consellería de Medio Ambiente e Desenvolvemento Sostíbel, con menos peso político que outras tan ou máis determinantes desde o punto de vista da sustentabilidade, xera moitas dúbidas sobre a relevancia política real da EGDS.

-INTEGRACIÓN SECTORIAL. A integración sectorial (transversalidade) é un requisito para o éxito da EGDS. Esta debe ter en conta que todas as estratexias, planos e programas da Xunta, as actuais e as futuras, sexan coherentes co obxectivo da sustentabilidade, así como xerar sinerxías entre as diferentes Consellerías.

-IMPLICACIÓN DOS CONCELLOS E DAS DEPUTACIÓNS PROVINCIAIS. Un dos factores de éxito ou fracaso da EGDS será o compromiso con ela das Administracións locais. As competencias e os recursos que posúen os Concellos e as Deputación poderían ser de grande axuda para promover cambios no terreo a favor da sustentabilidade, en materias tan importantes coma o transporte, os residuos urbanos ou a auga.

A EGDS debería promover a implementación de Axendas 21 locais (A21L), de acordo cos mesmos criterios que aquí se propoñen para a Estrategia Galega. As Axendas 21 locais, que deben ser estratexias locais para o desenvolvemento sustentábel, teñen que conectarse coa EGDS para se reforzaren mutuamente.

O incentivo e apoio de niveis superiores das Administracións tense revelado como un factor decisivo na promoción das A21L. O escaso compromiso neste sentido, tanto da Xunta como das Deputacións, é unha das causas que explican a cativa implantación da A21L no noso país. Desde Verdegaia reclamamos un apoio moito maior das Administracións estatal, autonómica e provincial ao desenvolvemento das A21L, destinando a este fin un volume de recursos humanos e económicos máis alá do testemuñal¹⁹.

¹⁸ Esta é a opción que recomenda a División de Desenvolvemento Sustentábel das NNUU e a seguida por Alemaña, Finlandia, Francia e Portugal. A maioría dos estados prefiren a opción seguida en Galicia. En Noruega, a coordinación da estratexia para a sustentabilidade corresponde ao Ministerio de Economía e Facenda.

-OBXECTIVOS CONCRETOS E RESPONSABILIDADES DEFINIDAS. A EGDS non é para que todo siga máis ou menos como está, ou para usar como suposta proba de compromiso governamental coa sustentabilidade. Para que sexa un instrumento útil é preciso que estableza obxectivos cuantificados, fixe prazos de tempo e determine os responsábeis de pór en marcha as medidas necesarias.

-INDICADORES ADECUADOS. A EGDS deberá establecer un completo sistema de indicadores, cuantitativos e relevantes, útil para avaliar, tanto por parte das institucións como da cidadanía, os avances e recuos en materia de sustentabilidade, e poder valorar así a incidencia da EGDS sobre a realidade. O cálculo destes indicadores debería corresponder a un Observatorio Galego da Sustentabilidade, de carácter técnico e independente das Administracións.²⁰

-SEGUIMIENTO E AVALIACIÓN RIGOROSAS. A EGDS non debe ser un documento estático, debe evolucionar a medida que muden as prioridades sociais, aparezan novas opcións tecnolóxicas, avance o coñecemento científico ou se dispoña de información sobre os custos e efectividade das escollas políticas. A aprendizaxe, a adaptación e a mellora continua deben ser características intrínsecas da EGDS.

Propomos que a Xunta divulgue anualmente unha memoria sobre os progresos na implementación da EGDS, comparando as realizacións coas metas e os prazos fixados. Ese informe sería debatido no Consello Económico e Social, no Consello Galego de Medio Ambiente e Desenvolvemento Sustentábel e no pleno do Parlamento.

Asemade, cada Consellería presentará un informe sobre a contribución do seu respectivo proxecto de orzamentos anual á aplicación da EGDS²¹.

¹⁹ Sirva a xeito de exemplo, a contía do total das axudas concedidas pola Consellería de Medio Ambiente ás entidades locais para o desenvolvemento de Axendas 21 nos anos 2004 e 2005: 640.000 euros.

²⁰ A Consellería de Medio Ambiente e Desenvolvemento Sostible prevé que a función de observatorio sexa efectuada pola Axencia Galega de Desenvolvemento Sostible, que dependería da propia Consellería. Pola contra, o Observatorio da Sostibilidade en España, creado a partir dun convenio entre a Fundación Biodiversidad, o Ministerio de Medio Ambiente e a Universidade de Alcalá, presenta un carácter menos dependente.

²¹ Mecanismos deste tipo aplícanse en países coma Holanda e Suecia.

6. DEZ EIXOS DE ACCIÓN PARA UNHA GALICIA SUSTENTÁBEL

A continuación salientamos dez eixos de acción que teñen que ver principalmente, aínda que non só, coa dimensión ambiental do desenvolvemento sustentábel e que propomos sexan incorporados á EGDS. **A incidencia da nosa proposta en aspectos relacionados principalmente co pilar ambiental da EGDS ten que ver co ámbito de traballo de Verdegaia. Non supón unha desconsideración dos outros dous pilares indispensábeis da sustentabilidade, o económico e o social, tal e como se reflite na nosa forma de entender a sustentabilidade e na visión dunha Galicia sustentábel.**

Os eixos que presentamos agrupan e sintetizan a maioría das nosas propostas, chamando a atención sobre as que consideramos máis relevantes. Xa que logo non inclúen todas as accións que consideramos necesarias e viábeis, cuxa formulación non é o obxectivo deste documento. É preciso considerar tamén que accións chave encadradas nun eixo poden ter que ver con outros eixos polo que a proposta debe ser lida en conxunto.

Cinco dos eixos inciden sobre áreas temáticas: actuar fronte ao cambio climático, implantar unha nova cultura do territorio, impulsar a xestión sustentábel dos recursos naturais, facer unha reconversión ecolóxica do transporte e promover unha saúde pública de calidade. Os outros cinco están relacionados con instrumentos de aplicación transversal: xerar empregos verdes, realizar unha avaliación ambiental rigorosa, aplicar instrumentos de mercado, garantir a aplicación da lexislación ambiental e fomentar a educación para a sustentabilidade.

6.1 ACTUAR FRONTE AO CAMBIO CLIMÁTICO

A redución progresiva das emisións galegas que causan o cambio climático permitirá, ao mesmo tempo, reducir o noso elevado déficit ecolóxico e mellorar o estado xeral do medio ambiente en Galicia. Alén diso, e como sinala a Estratexia Europea de Desenvolvemento Sustentábel (EEDS), a loita contra o cambio climático “proporciona oportunidades socioeconómicas importantes, contribuíndo para atenuar outras tendencias de carácter non sustentábel”, por exemplo, a través da redución do consumo enerxético e do desenvolvemento das enerxías limpas.

Actuar fronte ao cambio climático, o maior desafío ao que se enfrenta a Humanidade neste século, é, por riba de todo, unha obriga ética e legal. Aínda que xa constitúe unha ameaza real para as xeracións actuais, non podemos esquecer que serían as xeracións futuras e os habitantes dos países empobrecidos as máis prexudicadas por un cambio climático de dimensións catastróficas que aínda estamos a tempo de evitar. A comunidade científica asegura que os efectos previsíbeis do cambio climático, tanto a nivel do planeta como da Península Ibérica e de Galicia, serán, en termos globais, moi negativos. A biodiversidade, a saúde humana, as actividades económicas están ameazadas polo cambio climático.

Os custos de contribuírmos desde Galicia, na medida das nosas responsabilidades, ao esforzo global de mitigar o cambio climático, son inferiores aos custos de sufrírmolo e

aos múltiples beneficios derivados da redución das emisións que o provocan.

Para diminuírmos significativamente as nosas emisións son precisos cambios estruturais profundos. É especialmente importante reduciros o consumo de enerxía, renunciarmos á xeración eléctrica con carbón e avanzarmos cara a un modelo de transporte sustentábel. O recurso á enerxía nuclear é innecesario e indesexábel, polo que debe ser rexeitado.

Accións chave

- **Fixar obxectivos cuantitativos de redución das emisións galegas causantes do cambio climático**, para todos os gases e en todos os sectores. Na liña do demandado polas principais organizacións ecoloxistas a nivel europeo e mais pola comunidade científica, propomos un obxectivo global de redución **do 30% para o ano 2020, e do 80% para o ano 2050, a respecto dos niveis de 1990**, tomando en consideración que as emisións por habitante do noso país son superiores ás emisións medias española e europea.
- **Demandar perante o Goberno central que os sucesivos Planos de Asignación de Dereitos de Emisión de CO₂ sexan cada vez máis restritivos coas centrais térmicas de carbón**, en particular coas galegas das Pontes e de Meirama, que a partir de 2008 só empregarán carbón de importación. Asemade, demandarase que as asignacións ás futuras centrais de gas natural (Sabón e As Pontes) sexan acordos cos devanditos obxectivos galegos de redución de emisións e, a nivel europeo, que se inclúa a curto prazo o sector da alúmina-aluminio entre os participantes no comercio de emisións.
- **Establecer un Programa de Aforro e Eficiencia Enerxética** que fixe obxectivos cuantitativos de redución do consumo enerxético en todos os sectores, **cun obxectivo de redución total do 30%** no horizonte de aplicación da Estratexia.
- **Desenvolver un ambicioso Programa de Fomento das Enerxías Renovábeis**, con especial atención á solar, a eólica e á biomasa, orientado por tres criterios principais: aproveitamento o máis descentralizado posíbel, minimización dos impactos sobre o territorio, maximización dos beneficios socioeconómicos para a sociedade galega.
- **Implementar un Programa de adaptación ao cambio climático.**

6.2 IMPLANTAR UNHA NOVA CULTURA DO TERRITORIO

O territorio é, ademais de patrimonio e ben común, referencia identitaria,..., un recurso limitado e esencial para o benestar. A xestión prudente do territorio é fundamental para a sustentabilidade. Como sinala o Observatorio da Sostibilidade en España, “a consecución do equilibrio do territorio é prioritario para facer un uso sustentábel do capital natural e os seus recursos con cohesión social e eficiencia económica”.

É urxente implantar unha nova cultura do territorio en clave de sustentabilidade integral, nas súas vertentes ambiental, social e económica. Unha cultura da sustentabilidade territorial que poña límites á artificialización irreversible do territorio (urbanización difusa, proliferación de infraestruturas de transporte por estrada,...), procure a adecuación dos usos do solo ás súas aptitudes, non destrúa as nosas mellores paisaxes, free a especulación inmobiliaria, facilite o acceso a unha vivenda digna e adecuada, mellore a habitabilidade de cidades, vilas e aldeas e reduza a demanda de transporte motorizado, xerando proximidade.

A nova cultura do territorio, xunto coa xestión sustentábel dos recursos naturais, contribuirá ao obxectivo adoptado no Cumio sobre Desenvolvemento Sustentábel (Johannesburg, 2002) de “reducir significativamente a perda de biodiversidade antes de 2010”.

A continuidade do excesivo protagonismo económico que ten o sector da construción en Galicia e en España de cara ao futuro sería, sen dúbida, un forte obstáculo para o progreso cara a sustentabilidade. É preciso desvencellar o desenvolvemento económico do crecemento do sector da construción, e reorientar o modelo económico para lle dar maior protagonismo a outros sectores con menor impacto ambiental e máis intensivos na xeración de emprego.

Accións chave

- **Aprobar en 2007 unhas Directrices xerais de ordenamento do territorio e un Plano de ordenamento do territorio baixo a lóxica da sustentabilidade**, aos que se deberán axustar os Planos Xerais de Ordenamento Municipal (PXOM).
- **Protexer de forma efectiva os terreos de titularidade pública**. Para iso, atinxirase a delimitación completa do dominio público hidráulico nas bacías de competencia autonómica antes do 2015. Demandarase ao Goberno central que faga o mesmo nas bacías que sexan da súa competencia, así como que complete a delimitación do dominio público marítimo-terrestre antes do 2010.
- **Promover unha Estratexia de xestión integrada do litoral** que procure o seu uso sustentábel, coordinando todas as políticas que inflúen sobre a zona costeira. Esta estratexia deberá entrar en vigor en 2008.
- **Crear unha rede completa e ben xestionada de espazos naturais de protección especial terrestres e mariños** (parques naturais, reservas naturais, paisaxes protexidas, etc) unida por corredores ecolóxicos, que inclúa todos os espazos integrados na Rede Natura 2000. A rede cubrirá o 10% do territorio no 2010 e o 30% no 2020. As súas normas de xestión impedirán a execución de proxectos que son ambientalmente incompatíbeis nestes espazos: estradas de alta capacidade, industrias contaminantes, parques eólicos, encoros, canteiras, usos agroforestais moi impactantes,....
- **Revisar en 2007 os Planos sectoriais eólico, hidroeléctrico e de piscifactorías e aprobar un mineiro**, que establezan zonas de exclusión e criterios xerais para a redución do impacto ambiental.

6.3 IMPULSAR A XESTIÓN SUSTENTÁBEL DOS RECURSOS NATURAIS

Dependemos fortemente dos fluxos de recursos naturais (materias primas, alimentación, auga, enerxía, ademais do solo), así como dos procesos naturais para absorber un volume crecente de residuos, e non só dos da nosa terra, senón tamén dos do resto do planeta, como pon de manifesto a nosa elevada pegada ecolóxica.

Galicia e o conxunto dos países máis desenvolvidos usan unha parte dos recursos do planeta moi superior á que lles correspondería en relación coa súa poboación. Nun mundo finito, o crecemento da demanda global de recursos que se prevé nos próximos 50 anos por causa da continua e crecente demanda dos países centrais e do crecemento económico de países en desenvolvemento con baixos niveis de riqueza material²², como China ou India, pode levar a un forte encarecemento das materias primas e a unha grave sobreexplotación dos recursos naturais.

Para evitar este cadro e atinxir un reparto equilibrado dos recursos, é preciso substituír recursos non renovábeis por recursos renovábeis, reducir os impactos asociados ao uso dos recursos, incrementar a eficiencia no uso dos recursos (é dicir, facer máis con menos, mellorar a produtividade dos recursos) e diminuír o uso de recursos nos países enriquecidos. É preciso avanzar na desmaterialización absoluta das economías máis ricas a nivel planetario, é dicir, desvencellar nelas a mellora da calidade de vida do incremento dos requerimentos totais de materiais (combustíbeis, minerais,...).

A desmaterialización progresiva da economía, unida ao aproveitamento eficiente, e en beneficio da nosa sociedade, dos recursos propios de Galicia, sempre dentro dos límites da sustentabilidade ambiental, é de interese non só en termos ambientais senón tamén económicos, ao facer a nosa economía máis competitiva e menos dependente do exterior.

Accións chave

- **Promover a ecoeficiencia e a ecoinnovación** para atinxir un obxectivo global de **mellora da eficiencia no uso dos recursos naturais (euro/Kg) nun factor 4²³ en 2030, comparado con 1990, e nun factor 10 en 2050**. Para algúns recursos serían necesarias reducións importantes no seu uso en termos absolutos, para respectar os límites ambientais e contribuír a un acceso máis equitativo aos recursos a nivel mundial.
- **Mellorar a xestión e evitar a sobreexplotación, deterioración ou degradación dos recursos renovábeis** (pesca, mariscos, agricultura, bosques e plantacións, auga,...). Priorizar aquelas formas de explotación dos recursos en mellores condicións para atinxir a sustentabilidade, como a pesca artesanal ou os montes veciñais en man común. Aumentar a produción agraria e gandeira galegas con selo ecolóxico até representar o 50 % da total no ano 2030. Limitar a “eucalíptización” e incrementar a superficie coberta por árbores autóctonas até supor o 50% da superficie arborada en 2025. Implementar unha planificación hidrolóxica baseada na xestión da demanda de auga e non no incremento da súa oferta e acorde coa Directiva Marco da Auga.

²² Estímase que a demanda global de recursos naturais se podería incrementar entre 2 e 5 veces nos próximos 50 anos, como se recolle no informe “Sustainable use and management resources”, da European Environmental Agency (2005).

²³ Xerar 4 veces máis riqueza co mesmo consumo de recursos.

- **Implementar unha estratexia de residuos baseada na redución, a reutilización, a reciclaxe e a compostaxe.** Diminuír a xeración de residuos urbanos nun 30% en peso para 2025, a respecto do ano 2000, e fixar obxectivos de redución da xeración de residuos industriais por sectores. Crear unha rede de plantas comarcais de reciclaxe e compostaxe antes do 2010. Reconverter o complexo ambiental de SOGAMA en Cerceda e abandonar a incineración do lixo antes de 2010.

6.4 FACER UNHA RECONVERSIÓN ECOLÓXICA DO TRANSPORTE

O transporte é un sector crucial en termos de sustentabilidade. A súa incidencia, directa ou indirecta, en cuestións tan relevantes como o consumo de recursos naturais non renovábeis, o cambio climático, os usos do solo (urbanización difusa, construción de segundas residencias no litoral,...), a contaminación atmosférica e acústica, a conservación da biodiversidade ou a saúde pública, é moi destacábel. Tamén é, seguramente, o sector onde máis acentuadas son as tendencias cara a insustentabilidade ambiental. Non debe estrañar pois que teña sido definido como o núcleo duro da crise ambiental²⁴.

Un sistema sustentábel de transporte debe minimizar os custos ambientais e ser socialmente inclusivo. Debe garantir o acceso de todos e todas aos bens e servizos, fornecer unha oferta diversa e de calidade de modos de transporte e protexer aos grupos máis vulnerábeis dos riscos sanitarios e de accidentes derivados do transporte (infancia, persoas maiores, con problemas de mobilidade, doentes crónicos).

Estamos de acordo coas principais organizacións ecoloxistas europeas en que, "nun sistema sustentábel de transporte, son os usuarios e usuarias -e non o conxunto dos que pagan impostos- os que deben pagar polo uso das infraestruturas e os custos ambientais e sociais derivados, de tal forma que sexan incentivadas a facer escollas máis intelixentes e a non socializar os prexuízos asociados ao abuso dos medios privados de transporte"²⁵.

Un sistema sustentábel de transporte será menos custoso tamén en termos económicos. Reducirá os custos para empresas e persoas causados polo conxestionamento. Permitirá destinar unha parte dos custosos investimentos públicos en mantemento e construción de infraestruturas de transporte a atender necesidades sociais apremiantes, alén de reducir os gastos do sistema sanitario e da seguridade social causados polos accidentes de tráfico. Diminuirá a dependencia enerxética. Por outro lado, os límites ás emisións de dióxido de carbono (CO₂) e outros gases de efecto invernadoiro impostos polo Protocolo de Quioto, que serán maiores a partir de 2012, e o réxime de comercio de dereitos de emisión de CO₂, poden supor a medio e longo prazo custos moi importantes pola compra de dereitos de emisión de CO₂, e mesmo levar a deslocalizacións industriais, se as emisións do sector do transporte seguen a aumentar de xeito desbocado.

²⁴ O Observatorio da Sostibilidade en España fala dos tres T da insustentabilidade en España: Territorio, Transporte e Turismo.

²⁵ A Programme for the Sustainable Development of the European Union. Birdlife International, CEE Bankwatch Network, Climate Action Network Europe, The European Environmental Bureau (EEB), European Public Health Alliance-Environment Network (EEN), Friends of the Earth Europe, Greenpeace, International Friends of Nature, European Federation for Transport and Environmet. 2006.

A xestión da demanda, é dicir, a redución das necesidades de desprazamento (o que pode ser conseguido a través dun adecuado ordenamento do territorio), xunto coa inversión na xerarquía dos modos de transporte, colocando o coche e o camiión en derradeiro lugar, son as claves principais do transporte sustentábel. É esencial desligar o desenvolvemento do crecemento do transporte e dos custos ambientais e sociais asociados a el.

O ferrocarril debería ser a columna vertebral dun sistema sustentábel de transporte. Para iso, sería precisa a modernización e a ampliación da rede ferroviaria. Especialmente lamentábel é a carencia no noso país de ferrocarril de cercanías (aquele que atende distancias inferiores a 40 km), que RENFE non ten previsto implantar nin sequera entre Vigo e Pontevedra, ou entre Ferrol e A Coruña, a pesar de que a poboación de ámbalas dúas zonas sexa superior á doutras áreas de España, como Santander ou Murcia, onde si existe este servizo.

Accións chave

- **Aprobar en 2007 un Plano Galego de Transporte e Infraestruturas.** Terá como prioridades a “creación de proximidade” e a redución da demanda de transporte, o fomento da intermodalidade e a transferencia de pasaxeiros e mercadorías cara aos modos máis ecolóxicos (camiñar, bicicleta, ferrocarril,...). Entre os seus obxectivos, incluírá os de reducir á metade o consumo de enerxía do sector do transporte en 2025 a respecto dos niveis do 2000, e diminuír para a metade a sinistralidade nas estradas para 2010 en relación ao ano 2005.
- **Promover un Plano de Modernización do Ferrocarril,** xunto co Goberno central e a través da creación dunha rede ferroviaria propia. Este plano deberá ampliar a rede ferroviaria galega, coa construción de novas liñas, comezando pola liña Santiago - Lugo, así como crear cercanías ferroviarias no contorno das setes principais cidades, antes do 2012. O ferrocarril galego debera basearse na dobre vía e en trens eléctricos, de arrancada e freada rápida, con alta capacidade de transporte. Asemade, garantirase unha comunicación ferroviaria moderna co resto da Península Ibérica, desbotándose a alta velocidade estrita (350 km/h) por causa do seu elevado impacto ambiental, enorme custo económico e reducida rendibilidade social.
- **Crear unha Rede Básica Ciclista galega.** Aproveitará as infraestruturas de transporte urbanas e interurbanas e as pistas agrarias para dotar ao noso país de posibilidades reais de transporte en bicicleta, alén de mellorar a oferta turística²⁶. Nas vías urbanas e interurbanas de nova construción haberá infraestruturas para a bicicleta.
- **Implantar antes de 2012 planos de transporte para todas as empresas de máis de 200 traballadores/as e nos principais polígonos industriais.**
- **Promover o transporte público no medio rural.** Para iso recorrerase a solucións como a creación de empresas públicas e/ou o aproveitamento das liñas de transporte escolar²⁷.

²⁶ A vía ciclista do Danubio, de 675 Km, é transitada anualmente por perto de 2 millóns de persoas.

²⁷ Neste senso, debería aproveitarse a experiencia do Programa RUTO (<http://www.rural-transport.net>)

6.5 PROMOVER UNHA SAÚDE PÚBLICA DE CALIDADE

O benestar e a saúde da poboación é un elemento central da sustentabilidade. Todos os galegos e galegas teñen dereito a gozar do maior número posíbel de anos de vida con boa saúde, incluída a poboación máis vulnerábel (infancia, maiores, persoas con doenzas crónicas). Aínda que é preciso investigar moito máis, é un feito indiscutíbel que unha elevada calidade do medio ambiente, entorno laboral incluído, é un factor esencial para prevenir doenzas e desfrutar dunha vida longa e saudábel.

A xeración de emprego e o desenvolvemento non se poden acadar á custa da saúde pública. O ruído, a contaminación do aire, das augas, do solo, dos alimentos e de ambientes interiores, a exposición a produtos tóxicos no lugar de traballo ou contidos en produtos de uso cotiá (roupa, cosméticos, produtos de limpeza,...), as alteracións climáticas, os campos electromagnéticos,..., alén de provocaren ou agravaren enfermidades que xeran sufrimento humano, ou de empobreceren a biodiversidade, están na orixe de cuantiosas perdas económicas. Por exemplo, a nivel da UE estímase que se poderían aforrar 161 billóns de euros anuais reducindo as mortes provocadas pola contaminación do aire²⁸.

O progreso cara a sustentabilidade ambiental conleva indubidábeis beneficios para a saúde humana. Por exemplo, unha alimentación sen exceso de proteínas animais ou vexetariana, baseada en produtos ecolóxicos producidos na nosa terra, implica unha pegada ecolóxica moi inferior e resulta máis beneficiosa para a saúde humana ca outra baseada en alimentos cárnicos producidos en granxas intensivas. Un modelo de transporte que non descansase no coche e no camión conlevaría un descenso dos accidentes de tráfico e unha mellora da saúde humana (menos ruído, menos contaminación atmosférica, máis exercicio físico,...).

A existencia de servizos públicos sanitarios e sociosanitarios de elevada calidade é un elemento esencial para a calidade de vida e a equidade social. Por iso, consideramos da maior importancia cubrir as importantes carencias existentes na atención sanitaria e a persoas dependentes.

Accións chave

- **Impulsar un Plano de fomento da produción limpa**, coa finalidade de reducir significativamente e/ou eliminar o uso de tóxicos e a xeración de residuos en todos os sectores produtivos (industria, agricultura,...). Este Plano debera estar en vigor en 2008 e incluírá obxectivos cuantificados e prazos para acadalos.
- **Promover un Plano de loita contra a contaminación acústica**, con especial atención ao procedente do tráfico e dos locais de diversión nocturna. Procurará unha redución do 50% dos niveis de ruído prexudiciais para a saúde antes do 2010.
- **Mellorar a capacidade de controlar os impactos sobre a saúde de certas substancias** (por exemplo, compostos organoclorados e pesticidas) nos alimentos e no medio ambiente, especialmente en nenos e nenas.
- **Declarar a Galicia zona libre de transxénicos.**

²⁸ Health Organisation, European Union can save up to 161 billion a year by reducing air-pollution deaths. Nota de prensa. EURO/08/05 Berlin, Copenhagen, Rome, 14 abril 2005 (http://www.euro.who.int/mediacentre/PR/2005/20050414_1).

6.6 XERAR EMPREGOS VERDES

O dilema entre emprego e medio ambiente é falso. A protección ambiental é presentada moitas veces como inimiga da xeración de emprego, que é un elemento central da dimensión social da sustentabilidade. Isto pode ser certo nalgúns casos, mais en termos xerais, e considerando non só o curto prazo senón tamén o longo prazo, a transición cara a sustentabilidade non é negativa en termos de emprego. Constitúe unha oportunidade para xerar empregos con futuro, a diferenza daqueles que se sustentan na sobreexplotación dos recursos e na destrución ambiental.

O emprego de calidade e a seguridade socioeconómica son requisitos chave para a sustentabilidade. O aproveitamento das posibilidades de emprego que ofrece a transición cara á sustentabilidade, xunto con accións orientadas a compensar as inevitábeis perdas de emprego ocasionadas a nivel local e sectorial, minimizarán os custos sociais e farán posíbel o avance cara á sustentabilidade sen traumas. Cómpre recoñecer que os axustes precisos na estrutura produtiva reducirán algunhas áreas de actividade e que iso vai xerar unha forte resistencia nalgúns sectores empresariais e sindicais.

Moitas das actividades económicas necesarias nunha economía sustentábel son máis intensivas en man de obra, xeran máis emprego en relación co valor monetario da súa produción que actividades “intensivas en impacto ambiental”²⁹. Por exemplo, as enerxías renovábeis crean máis traballo cá industria do carbón ou o petróleo, a eficiencia enerxética máis cá desbaldimento, a reciclaxe máis cá incineración, a pesca artesanal máis cá industrial, a silvicultura ecolóxica máis cá intensiva, o gasto público en servizos sociosanitarios máis que o investimento en autovías, o turismo baseado na oferta hoteleira máis que o sustentado na construción de 2ª residencia³⁰,...

A implementación efectiva da lexislación para a protección ambiental e a xestión sustentábel dos recursos naturais podería levar á perda dalgúns empregos, mais é incuestionábel que xeraría moitos, tanto no sector público como no privado.

Accións chave

- **Desenvolver un ambicioso programa para a creación de emprego público verde**, para garantir un alto grao de aplicación da lexislación de protección ambiental (axentes forestais, policía autonómica ambiental, inspectores ambientais,...), fomentar a investigación e o desenvolvemento orientados cara á sustentabilidade, impulsar a educación ambiental, desenvolver proxectos de recuperación ambiental, etc.
- **Impulsar programas e iniciativas específicas para fomentar o investimento sustentábel**, como un ambicioso programa para a renovación de edificios construídos co obxectivo de reducir o seu consumo enerxético³¹.

²⁹ El empleo en una economía sostenible. Michael Renner. Centro de Documentación y Estudios Bakeaz. 1994

³⁰ O crecemento desproporcionado da segunda residencia no litoral español está a levar a unha diminución relativa da rendibilidade socioeconómica a medio e longo prazo obtida por unidade territorial. As prazas turísticas regradas xeran 10 veces máis actividade económica cás non regradas.

³¹ A semellanza da “Alianza de Alemaña para o Emprego e o Medio Ambiente” adoptada polo Goberno alemán a finais de 2000, que se marcou como obxectivos renovar 300.000 apartamentos, creando 200.000 empregos e unha redución de 2 millóns de toneladas/ano de CO₂.

6.7 REALIZAR UNHA AVALIACIÓN RIGOROSA DE POLÍTICAS, PLANOS E PROXECTOS

A avaliación desde o punto de vista da sustentabilidade de políticas, de planos e programas (avaliación ambiental estratéxica), e de proxectos, é un instrumento de enorme importancia para prevenir os danos ambientais e promover a sustentabilidade nas súas tres dimensións (ambiental, social e económica). Mais para iso debe ser implementada de forma esixente e rigorosa, o que non ten acontecido en moitos casos no eido no que se ten aplicado até o momento, o da avaliación ambiental de proxectos. A avaliación ambiental non se pode entender como unha fin en si mesma, como un trámite administrativo máis.

Alén da avaliación de planos, programas e proxectos, á que obriga en determinados casos a lexislación vixente, todas as políticas deberían ser obxecto dunha avaliación do seu impacto sobre a sustentabilidade, desde o mesmo inicio da súa concepción. Cómpre avaliar os seus potenciais custos e beneficios económicos, sociais e ambientais e facer pública esa avaliación perante a cidadanía.

A recente entrada en vigor da Lei 9/2006 sobre avaliación ambiental estratéxica constitúe un importante desafío para as Administracións públicas. A avaliación ambiental estratéxica debe facilitar a correcta selección de alternativas nunha fase inicial da planificación. Para iso é preciso que as diferentes alternativas posíbeis sexan formuladas, incluíndo a opción de non desenvolver todas ou algunhas das accións do plano ou programa.

A experiencia da aplicación da avaliación ambiental de proxectos ten sido moi insatisfactoria: escasa participación pública, mala calidade de moitos dos estudos de impacto ambiental cos que se inicia o procedemento de avaliación, aprobación de declaracións ambientais positivas a numerosos proxectos cun elevado impacto ambiental segundo os técnicos da propia Xunta, falta de seguemento do cumprimento das condicións impostas aos promotores nas declaracións ambientais,... É precisa unha nova cultura da avaliación ambiental que desterre a idea de que o seu papel se limita a xustificar os proxectos, a simplemente facelos menos malos desde o punto de vista ambiental.

- **Establecer unha metodoloxía para avaliación do impacto sobre a sustentabilidade das políticas e aplicala a partir de 2008.**
- **Mellorar en 2007 a normativa autonómica de avaliación ambiental de proxectos,** incorporando medidas como a obrigatoriedade de incorporar un técnico ambiental á dirección da execución das obras sometidas a avaliación, a creación de sistemas de acreditación de equipos redactores que favoreza a independencia e calidade dos estudos de impacto ambiental ou a ampliación das posibilidades de participación pública ao longo de todo o procedemento³².
- **Garantir a máxima transparencia e participación social,** aproveitando as posibilidades que ofrece neste sentido Internet, aplicación dunha fase de “scooping”

³² Medidas como as citadas foron propostas nas I Xornadas sobre a Avaliación de Impacto Ambiental na Administración (Santiago, Outubro de 2003), que reuniu a técnicos responsábeis da avaliación ambiental en diferentes Administracións españolas.

(consultas previas), organización de debates públicos, toma en consideración real das alegacións formuladas,...

6.8 APLICAR INSTRUMENTOS BASEADOS NO MERCADO

Tal e como se sinala na revisión da Estratexia Europea de Desenvolvemento Sustentábel, “Quizais a ferramenta máis poderosa para promover o cambio [cara á sustentabilidade] é asegurar que o mercado emite os sinais apropiados (“getting prices right”), proporcionando un incentivo decisivo para que a xente mude o seu comportamento”. Isto significa que os custos ambientais deben ser incorporados dalgunha forma nos prezos. Desta forma, os produtores terán un incentivo importante para producir, e os consumidores para consumir, bens e servizos con menor impacto ambiental. Os instrumentos baseados no mercado son imprescindíbeis para complementar a regulación legal e a información e educación ambiental.

Os instrumentos baseados no mercado tratados nesta proposta (impostos e taxas, dereitos de emisión comercializábeis, axudas e incentivos públicos), se foren ben deseñados e aplicados, son valiosas ferramentas para avanzar cara á sustentabilidade, en particular, e como sinala a Axencia Europea de Medio Ambiente, para se enfrontar ao desafío do cambio climático, conservar a biodiversidade, protexer a saúde pública e atinxir unha xestión sustentábel dos recursos naturais³³.

Galicia foi pioneira no eido da imposición ambiental autonómica, coa introdución do canon de saneamento de augas (1993) e coa creación do imposto sobre a contaminación atmosférica (1995), aínda que se trata de tributos con moitas debilidades. Porén, a Xunta non quixo afondar nesa vía. Alén de tributos similares ao galego, outras Comunidades Autónomas xa implantaron impostos sobre as emisións de dióxido de carbono (CO₂), sobre grandes áreas comerciais (por causa dos danos xerados polo tráfico que inducen),... A Xunta debería aproveitar plenamente as súas competencias para desenvolver a tributación ambiental, destinando os ingresos obtidos por esta vía á mellora do estado do medio ambiente.

As axudas públicas son outro poderoso instrumento para influír sobre a actividade económica nun sentido favorábel ou contrario á sustentabilidade. Por iso, é moi importante redireccionar as axudas destinadas a actividades insustentábeis cara a actividades que favorezan a ecoinnovación, a ecoeficiencia, a xestión sustentábel dos recursos naturais e a conservación da biodiversidade.

O gasto das Administracións públicas representa unha porcentaxe importante do Produto Interior Bruto (PIB) de Galicia. É evidente que a contratación pública verde, é dicir, a aplicación de criterios sustentábeis na contratación de bens e servizos por parte das Administracións públicas representaría un impulso importantísimo á produción e ao consumo de bens e servizos sustentábeis (aforro enerxético, enerxías renovábeis, papel reciclado, agricultura ecolóxica, etc, etc). Alén diso, a contratación pública verde exercería unha estimábel función educativa para o conxunto da sociedade e, en moitos casos, representaría un aforro de diñeiro para os orzamentos públicos.

³³ Market-based instruments for environmental policy in Europe. European Environmental Agency Technical report 8/2005.

Accións chave

- **Desenvolver a imposición fiscal autonómica verde**, a través da reforma dos tributos existentes (imposto sobre a contaminación atmosférica, canon de saneamento), para os tornar máis efectivos, e da introdución de novos tributos, como un sobre o lixo (para reducir o vertido e a incineración), un sobre as canteiras (para gravar a tonelada de material extraído), un sobre as grandes superficies, etc. Demandar a nivel estatal a aplicación dunha reforma fiscal ambiental.
- **Implantar a contratación pública verde**. Facer da contratación pública verde unha ferramenta para a sustentabilidade en todos os niveis da Administración, procurando que represente o 50% en 2010 e o 100% a partir do 2015.
- **Identificar e establecer un calendario para eliminar progresivamente as axudas públicas a actividades insustentábeis**, co obxectivo de as eliminar totalmente en 2010.
- **Demandar perante o Goberno central que os sucesivos Planos de Asignación de Dereitos de Emisión de CO₂ sexan cada vez máis restritivos coas centrais térmicas de carbón**, en particular coas galegas das Pontes e de Meirama, que a partir de 2008 só empregarán carbón de importación. Asemade, demandarase que as asignacións ás futuras centrais de gas natural (Sabón e As Pontes) sexan acordes cos devanditos obxectivos galegos de redución de emisións e, a nivel europeo, que se inclúa a curto prazo o sector da alúmina-aluminio entre os participantes no comercio de emisións.
- **Estudar a implantación de peaxes** en tramos da rede autonómica de estradas con problemas de conxestión e destinar os posíbeis ingresos obtidos á mellora do transporte colectivo³⁴.

6.9 GARANTIR A APLICACIÓN DA LEXISLACIÓN AMBIENTAL

O grao de incumprimento da lexislación de protección ambiental no noso país é moi alto, pódese cualificar mesmo de escandaloso. A escasa vontade política para a aplicar tradúcese na enorme insuficiencia de medios destinados a informar á sociedade sobre a súa existencia e a fiscalizar o seu cumprimento efectivo. Non é nin moito menos excepcional que sexan os propios gobernos (central, autonómico e municipais) os que ignoran e incumpren a normativa de protección ambiental, dando así un pésimo exemplo ás empresas e a particulares.

Sen dúbida, é preciso ampliar e mellorar a lexislación de protección ambiental. Porén, cremos máis importante salientar neste documento o poderoso impulso cara á sustentabilidade que representaría multiplicar os esforzos para a implementación da lexislación existente. De pouco servirá termos unha lexislación mellor se persiste o desleixo actual na súa aplicación, se se aplica en moi pequena medida, particularmente cando afecta ás propias Administracións e a grandes empresas.

³⁴ A tendencia política que se está a impor é precisamente a contraria, a pesar de que o establecemento de tarifas polo acceso a infraestruturas de transporte por estrada, urbanas e interbanas, é unha das medidas apuntadas en documentos como a Estratexia Galega fronte ao Cambio Climático (aprobada polo Goberno anterior, ver páxina 39), ou o Plano Nacional de Asignación de Dereitos de Emisión de CO₂ do Goberno central.

Coidamos que é particularmente importante garantir a aplicación intensa das normas que transpoñen á nosa lexislación algunhas directivas da Unión Europea de grande relevancia: de prevención e control integrado da contaminación, de avaliación ambiental de planos e programas (avaliación ambiental estratéxica) e de proxectos, hábitats, marco da auga e de tratamento de augas residuais urbanas.

- **Reforzar os medios humanos e materiais destinados á vixilancia ambiental** (axentes forestais, policía ambiental autonómica, gardería de Augas de Galicia,...), para informar, disuadir e reprimir, con atención especial a áreas como os vertidos industriais, a construción ilegal, os incendios forestais, o ruído e o cumprimento das condicións das declaracións de impacto ambiental. Neste sentido, creárase unha policía ambiental autonómica.
- **Reforzar os medios humanos e materiais dos servizos administrativos**, para garantir unha ampla e correcta aplicación da lexislación, en particular da citada máis arriba.
- **Desenvolver convenios de colaboración coas seccións de Medio Ambiente das Fiscalías** para ampliar e mellorar a súa capacidade de actuación.
- **Difundir un informe anual no que se recolla o labor desenvolvido polas diferentes Consellerías para a aplicación da lexislación ambiental.** O informe cuantificará os recursos destinados a este fin, os procedementos de sanción tramitados e as actuacións remitidas ás fiscalías por poderen ser constitutivas de delito.

6.10 FOMENTAR A EDUCACIÓN PARA A SUSTENTABILIDADE

A educación ambiental para a sustentabilidade é unha ferramenta fundamental para a mudanza. Para enfrontarmos o enorme desafío que representa a sustentabilidade é preciso un esforzo intenso e permanente de educación ambiental, non só dos nenos e nenas, senón de toda a sociedade, incluídas, por exemplo, as persoas maiores, que tamén poden xogar un importante papel a favor dunha sociedade sustentábel

Os galegos e as galegas son cada vez máis conscientes da necesidade e da conveniencia de camiñar cara a sustentabilidade. O desafío é fortalecer esa conciencia e traducila en accións efectivas, a través de incentivos legais e económicos e do exemplo dos gobernos. A educación ambiental só leva a cambios de comportamento cando o marco legal, o mercado, a oferta de servizos, favorecen eses cambios. A educación ambiental pode levar ás escollos certas cando éstas non supoñen un grande esforzo adicional, mais de pouco serve cando as opcións sustentábeis son economicamente máis custosas ou moi difíceis de atopar ou de aplicar.

A educación ambiental debe procurar un cambio de valores que mude as aspiracións sociais. Se a maioría da sociedade identifica mellora do benestar con incremento continuado da riqueza material, con aumento sen fin das “necesidades, se, por exemplo, todas as familias pretenden ter máis dun coche, unha segunda residencia e facer viaxes turísticas en avión con frecuencia, a sustentabilidade será moi difícil de atinxir. É preciso que o benestar non se identifique, sobre todo, con riqueza material, senón tamén cun entorno saudábel, con cohesión social, cunha boa oferta de servizos públicos,

coa conservación do patrimonio ambiental e cultural, cun mundo en paz e sen desequilibrios Norte-Sur.

A información e a educación ambiental son requisitos indispensábeis para construír unha democracia participativa, para posibilitar unha participación social intensa nos asuntos públicos que teñen que ver coa sustentabilidade.

Accións chave

- **Actualizar e aplicar a Estratexia Galega de Educación Ambiental (EGEA).** A EGEA, aprobada en 1999, reuniu un importante apoio dos axentes implicados na educación ambiental, mais foi esquecida pola Xunta pouco despois de ser aprobada polo que case non ten saído do papel.
- **Considerar a educación ambiental como unha ferramenta de xestión.** Todas as políticas, planos e programas con incidencia no medio contemplarán a educación ambiental como unha das súas ferramentas.
- **Establecer un Programa de implementación do Convenio de Aarhus** sobre acceso á información, á participación pública na toma de decisións e ao acceso á xustiza en asuntos ambientais.

www.verdegaia.org